

En digital oppvekst

Muligheter og utfordringer

Jon Øivind Evje, seniorrådgiver

Frode Marinius Andreassen, seniorrådgiver

STATENS BARNEHUS
Et tverrfaglig kompetansehus

Hvorfor ga vi egentlig barna mobiltelefon?

- Kunne komme i kontakt
- Gi og ta imot beskjed
 - Snakke med

Hva ønsker barn å bruke digitale arenaer til?

- Være sosiale med venner
- Spille
- Lære
- Skape/ være kreative

Hvorfor er barna så aktive på nettet?

Den enkle forklaringen :

- Av samme grunn som vi voksne
 - Informasjon
 - Nyheter
 - Underholdning
 - Avslapping
 - Kontakt med venner

- Skape felles referanser

Den litt vanskeligere forklaringen :

- På nettet kan man vise hvem man er (eller ønsker å være)
- Den digitale identiteten til barn og unge er sterkere for barn og unge
- Barn skiller ikke så bevisst mellom online og offline
- Nettbruk er «investering» av kapital i håp om avkastning (anerkjennelse)

Det skjer det samme på de digitale arenaer som på andre sosial arenaer

- Det snakkes
- Det deles
- Livet leves der
- Konflikter – mobbing – ghosting

Noen ganger går det galt

- På nettet kan man viser hvem man er (eller ønsker å være)
- Blir lurt
- Mottar trusler
- Utlevering
- Seksuelt grenseoverskridende handlinger

Hvorfor går det galt?

- Ikke alt er som det ser ut til å være
- Grenser blir mindre tydelige
- Barn kan mangle nødvendige korrigerende når de navigerer online
- Kontakt foregår uten kroppsspråk

Hvor møtes de?

- **Populære plattformer:** Snapchat, Omegle, TikTok, Discord, DOBO, Wickr, Reddit, Houseparty, KIK, Tumblr, Instagram, Roblox, Tinder, WhatsApp, Twitter.....
- De fleste spill har chat

Plattformer

Snapchat

- Ta bilder, spille inn video, dele historier, legge til spesialeffekter (tekst og tegning), og sende bilder eller videoer til andre
- Chatte og ha videosamtale med en annen person eller gruppe
- Aldersgrense er 13 år

Omele

- Online website for chat (samtale)
- Brukere koples opp mot ukjent samtalepartner og kommunikasjonen er anonym
- Krever ikke registrering og samtalepartner kan ikke identifiseres objektivt.
- Aldersgrense 18 år (men kontrolleres ikke)

Hva kan feilinvesteringer gjøre med barna

PORNO

Tilgjengelig / algoritmestyrte «merforbruk»

Feil læring av hva sex er

- skuespill eller ekte (prøver ut det de ser)
- karikerte kjønnsroller
- forventningspress
- prestasjon vs nytelse
- spørre først ?

Omfang av (feil-)investeringer

Porno

1 av 3 har **IKKE** sett porno på nettet

1 av 2 av de som har sett porno så dette **før** tenårene

4 av 10 forteller de har fått reklame for porno på nett

- (halvparten via TikTok)

Mest vanlig blant gutter

Hva lærer de?

Medietilsynet 2022

Omfang av (feil-)investeringer

Nakenbilder (13+)

6 av 10 har fått tilsendt nakenbilder

1 av 3 (mest jenter) av disse fra ukjente personer

6 av 10 har blitt spurt om å sende nakenbilde

1 av 10 har sendt nakenbilde

1 av 10 har blitt spurt om nakenbilde mot betaling

Medietilsynet 2022

Digitale fotspor

- All aktivitet på nett setter fotspor
- “gratis” på nett betyr at du betaler med informasjon om deg
- Som andre kan ha interesse av å kjøpe
- Markedsstyring av AI

- Målrettet reklame
- Målrettet nyhetsformidling
- Målrettet “fristelser”

Politiets arbeid

- **KATEGORIER**

- Barn som frivillig produserer seksualiserte bilder av seg selv
- Barn som forledes inn i en seksuell kontakt (digital - fysisk)
- Dokumenterte overgrep
- Avdekking av overgrep som har skjedd tilbake i tid
- Barn som involveres i direkteoverførte bestillingsovergrep

Vår erfaring

Barna har ofte høy grad av egenaktivitet

Mange barn opplever seg ikke som et offer

Barna trenger hjelp til avdekking

Saksgang

- Anmeldelse
- Etterforskning igangsettes – Hva har skjedd?
- Barn under 16 år avhøres på Statens barnehus
- Avhør, rettsmedisinske u.s., digitale spor, biologiske spor
- Etterforskningen ferdigstilles – henleggelse eller tiltale
- Barnet får tilbud om hjelp og oppfølging

Du er barnets viktigste rollemodell

Tenk igjennom egne vaner

Bruker du mobil eller PC når familien er samlet ?

Har dere “nett-frie” soner i hjemmet ?

Sender du snapper fra hverdagen på sosiale medier ?

Legger du ut bilder av barna dine ?

Har du offentlig eller tilpasset profil på sosiale medier ?

De nødvendige samtalene

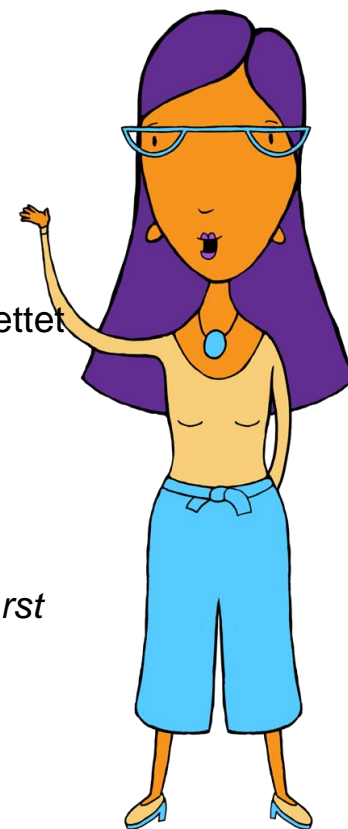
Samtale 1 Vis interesse for barnets nettbruk

Barn forteller at de ønsker:

- Vær nysgjerrig, spør om ha barnet holder på med på nettet, spør om å få se
- La barnet velge tid og sted for samtalen
- Unngå kritikk / belæring. Vær rolig, du er der for å lære
- Snakk sammen om at det er lurt å si ifra hvis man opplever ubehagelige ting på nettet

Igangsettere:

- *Hvis du skulle lage en YouTube.kanal, hva skulle den handle om*
- *Hva ville du helst ha: 7 dagers ferie med mobilen eller 14 dagers ferie uten mobil*
- *Du havner i et fremmed land hvor ingen forstår deg. Hvilke 3 apper vil du bruke først*
- *Hvis du kunne hacke skolens hjemmeside, hva ville du skrive til alle foreldrene*

De nødvendige samtalene

Vær nysgjerrig
Unngå kritikk

Å alltid være «på» og være godtatt / likt

Igangsettere:

- *Hva gjør man på snapchat ?*
- *Tenker du mye på hva de andre gjør ?*
- *Føler du at du må være som de andre ?*
- *Kan man være helt ærlig på nett ?*
- *Mange legger ut bilder av seg selv. Legger du ut bilder ?*
- *Hvordan får man oppmerksomhet og likes ?*
- *Hva er egentlig en «like»*
- *Har du fått stygge kommentarer ?*
- *Hva føler du da ? Og hva gjør du ?*
- *Kan man gjøre noe for å unngå kommentarer. Er det noe man kan slå av?*
- *Må man alltid være i nærheten av mobilen ?*

De nødvendige samtalene

Vær nysgjerrig
Unngå kritikk

Seksualisering

Igangsettere:

- *Er det vanlig å få kommentarer om kropp og utseende*
- *Har du blitt kalt noe du ikke liker ?*
- *Er det forskjell på hvilke kommentarer gutter og jenter får og gir ?*
- *Hvorfor brukes «homo» og «hore» som skjellsord ?*
- *Hvordan oppleves det å få en slik kommentar ?*
- *Hva kan du gjøre om en av vennene dine får ubehagelige kommentarer*
- *Er det vanskelig å si ifra ?*

De nødvendige samtalene

Vær nysgjerrig
Unngå kritikk

Porno

Igangsettere:

- i din alder er det mange som har sett porno. Vet du om vennene dine har sett porno ?
- Tror du vennene dine føler at de lærer noe av å se på porno ?
- Hva kan være bra og dårlig med det ?
- Er det lett å se forskjell på hva som er virkelig og hva som er skuespill ?
- Hvordan er mennene og kvinnene i pornoen ? Hvem bestemmer ?
- Er det forskjell på hvordan de er mot hverandre i porno og hvordan kjærester er mot hverandre ?
- Tror du noen føler seg presset til å prøve eller bli med på det de har sett ?
- Snakker menneskene i pornoen om hva de liker og spør hva den andre har lyst til ?
- Er det noen du kan snakke med hvis det er noe du lurer på ?

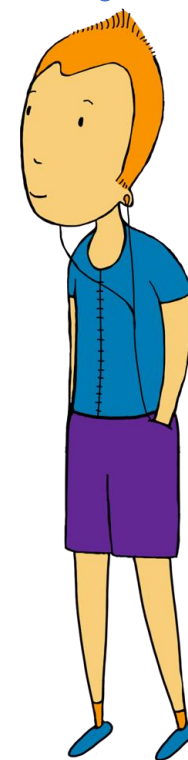
De nødvendige samtalene

Nettet som verktøy til overgrep (grooming)

Vær nysgjerrig
Unngå kritikk

Igangsettere:

- Hvem har du kontakt med når du spiller eller chatter ?
- Er det noen av dem du ikke kjenner ?
- Har du opplevd at noen du ikke kjenner vil følge deg på Insta eller Snap ?
- Har du fått spørsmål du ikke hadde lyst å svare på ?
- Er det vanskelig å blokke noen du har blitt kjent med ?
- Er det lett å si nei hvis noen maser på nett. Om bilder f.eks ?
- Hva kan man gjøre hvis noen man ikke kjenner tar kontakt på nettet ?
- Hva kan man gjøre hvis noen sier eller spør om noe man ikke har lyst til ?
- Hvem kan du snakke med hvis noen maser om noe du ikke vil på nettet ?

Et forslag til samtale

Vær nysgjerrig
Unngå kritikk

Barn og foreldre i klassen

Lytt og lær

1. Barna sitter i ring – foreldre rundt
2. Få gjerne hjelp av en ekstern (lærer?) til å lede samtalen
3. Kun indre ring (barna) har talerett: snakk om hva som er bra med internett
4. Ytre ring (foreldrene) lytter
5. Barn og foreldre bytter plass
6. Indre ring (foreldrene) snakker om hva som bekymrer dem med barnas nettbruk
7. Ytre ring (barna) lytter
8. Bytter plass
9. Barna snakker om hvordan foreldrenes bekymringer kan dempes (hva de selv kan bidra med og hva de synes foreldrene burde gjøre)
10. Foreldrene lytter
11. Osv
12. Avslutning: foreldrene takker barna for gode råd

Medietilsynets 10 kjappe råd til foreldre

Interesser deg for barnets nettbruk; snakk sammen og involver deg

Husk at barnet bruker digitale medier av samme grunn som deg: søke informasjon, lese nyheter, bli underholdt, spille, slappe av og være i kontakt med venner

Anerkjenn at digitale og sosiale medier er en viktig del av barnets sosiale liv og tilgang til fellesskapet

Vurder om det er lurt med mediefrie soner eller tidsbegrensninger for bruk

Vær selv en god rollemodell når det gjelder tidsbruk og det å være til stede

Snakk sammen om:

- Hva kan vi gjøre noe med?
 - seg selv som rollemodell
 - ta praten
- Hvordan tåler vi å være upopulære blant våre barn?
- Hvordan komme i gang med de nødvendige samtalene?